

В. В. Войналович, студент I курсу (гр. ЕП-42) ФЕМ
Житомирський державний технологічний університет
Науковий керівник – к.і.н., доц. М. Е. Кругляк

УКРАЇНСЬКА ДІАСПОРА В КАНАДІ

У світі понад 6 млн емігрантів – вихідців з України, що становить сьому частину нинішнього населення нашої країни. Як раніше повідомляв Держстат, за підсумками позаминулого року, з України офіційно виїхало за кордон 14,6 тис. осіб. Тому на сьогоднішній день в нашій країні гостро постає питання еміграції до інших країн. Більшість людей, коли стикаються із цим питанням, довгий час обирають країну, в якій вони б мали кращі життєві умови, де могли б знайти більш перспективну та оплачувану роботу.

Перша масова еміграція з України почалася у XIX ст., і на той час більшість українців перебиралися на терени Канади. Згідно із даними перепису населення 2009 р., в Канаді проживає 1 209 085 українців (3,87 % населення країни), українці – восьма за чисельністю мовно-етнічна група в Канаді.

23 червня 2011 р. в канадському місті Галіфакс у Музеї «Пірс 21» (Національний музей еміграції Канади) відбулося відкриття масштабного проекту «Історичний потяг українських піонерів». Посольство України в Канаді за підтримки Канадсько-української парламентської групи дружби та Конгресу українців Канади приурочило цю акцію до 120-річчя від першого поселення українців у Канаді. Це свідчить про те, що перші українці почали емігрувати до Канади досить давно. Перші українські емігранти в Канаді з'явилися ще в 1892 р. В цьому ж році у селищі Една-Стар була заснована перша українська колонія на території Канади.

Перша хвиля еміграції українців до Канади розпочалася у квітні 1892 р. Невелика кількість родин із сіл Галичини й Буковини почала оселятися на північному сході від Едмонтону та в західних провінціях Саскачеван, Альберта, Манітоба. В західних провінціях канадський уряд виділяв для українців земельні наділи, що складали 65 га, але не були освоєні. Зрозуміло, що для того, аби на місці неосвоєних земель організувати хліборобство, потрібно було докласти чималих зусиль. Вважається, що саме перші українські мігранти стояли в авангарді освоєння цих регіонів, основою економіки яких і понині є сільське господарство.

Потрібно зазначити, що раніше в Канаді побував Іван Пилипів, який з часом почав спонукати людей на переїзд. Першу хвилю прийнято вважати незначною, адже в ній брала участь мала кількість осіб, опертих в основному на сімейних і сусідських контактах. За період 1891–1914 рр. до Канади приїхало близько 170 тис. українців.

1896 року була опублікована праця професора сільського господарства Осипа Олеськова «Наші українці за морем», яка скерувала еміграцію до Канади в організоване русло. Спочатку у 1895 р. автор книги приїхав до Канади, аби особисто переконатися в тому, що канадська влада дійсно готова допомагати переселенцям. Потім організував масштабну кампанію, в рамках якої закликав українців їхати на північноамериканський континент. Осип Олеськів й донині вважається батьком української еміграції.

Друга хвиля української еміграції припала на міжвоєнні часи та стала значно меншою. Основною причиною появи цієї хвилі стало припинення існування Української Народної Республіки (УНР) та Західноукраїнської Народної Республіки (ЗУНР). За цей час до Канади емігрували із Західної України, а також вперше виявили бажання перебраться з Волині, що на той час знаходилась на кордоні з Польською державою. Більшість емігрантів були хліборобами, що їхали до Канади задля землі. На початку 1920-х рр. українська громада відіграла важливу роль у розвитку промислового життя Канади, але економічна криза 1929–1933 рр. сильно вплинула на існування української діаспори в країні. Більшість людей, що вже змогла перебраться в канадські міста, була змушена повертатися до сіл.

В українських поселеннях Канади почали створювати нові школи та релігійні громади. Саме на цей час припадає поява товариства «Просвіта» та початок видання українськомовної газети «Канадський фермер» (1903). Також у цей період українці стали займати значні посади у міському управлінні. Зокрема, Теодор Стефанік був обраний у муніципальну раду Вінніпега, в 1913 р. Андрій Шандра та Тарас Фарлей стали депутатами законодавчих органів.

Третя хвиля відбулася після другої світової війни. Причиною цього була сама війна та політична ситуація у Східній Європі, яка примушувала людей шукати для себе нормального життя поза кордонами Батьківщини. Близько 37 тис. українців знайшло постійне місце проживання у Канаді. Більша частина емігрантів обрала для постійного місця проживання найурбанізованішу провінцію Онтаріо, з містами Торонто, Оттава та ін. Саме на третю хвилю припадають біженці з усіх регіонів України, представники різних професій і галузей науки й мистецтва. Це, по суті, були політичні втікачі. Чисельніша кількість

інтелігенції у третій хвилі сприяла до більшої активності поселенців у різних ділянках науки (в тому числі й українознавства), а також в уряді та бізнесі.

Четверта хвиля. Нові хвилі еміграції українців до Канади поживалися по початку 80-х рр. ХХ ст. Частина емігрантів була громадянами Польщі, які мали українське походження. Як стверджує науковий працівник Торонтського університету Всеволод Ісаїв, у період 80–90-х рр. до Канади переїхало від 10 до 20 тис. українців, але також він підкреслює, що ця хвиля еміграції пов'язана, зокрема, з переселенцями з колишньої Югославії та невеликої кількості з України, що досить помітно вплинуло на життя українців у Канаді. Зазначають, що більшість переселенців того часу активно поповнювала створені раніше емігрантами-українцями школи та церкви. Майже всі українці, які залишали країну, мали вищу освіту, а тому вони стали брати активну участь в політичному житті Канади. Більшість тогочасних емігрантів володіла українською мовою, що сприяло збереженню та розвитку рідної мови українців на теренах Канади.

П'ята хвиля почалася після розпаду СРСР. Цю хвилю історики, зокрема професор соціології Торонтського університету Всеволод Ісаїв, називають як п'ятою, так і другою половиною четвертої хвилі. З 1991 по 2001 рр. до Канади офіційно приїхало 20 тис. українських громадян. Половина новоприбулих до Канади емігрувала з Центральної або Східної України, 41 % – із Західної України (Галичина, Буковина), а 9 % – з південних та інших регіонів.

Наведемо декілька яскравих прикладів політиків з українським корінням. Борис Вжесневський (нар. 1960 р.) – член Ліберальної партії Канади; з 2005 р. представляє в Палаті громад парламенту Канади виборчий округ «Етобіко-Сентер», заселений канадцами українського походження. У січні 2006 р. вдруге виграв вибори в тому ж окрузі, набравши понад 52 %. На президентських виборах 2004 р. саме він подбав про те, аби 500 офіційних спостерігачів від Канади поїхало на вибори. Спільно зі студентами в Україні організував культурологічний похід «Дзвін» з метою інформувати людей в центральних і східних областях України про українців у Канаді і канадську демократію. Едвард Стельмах (нар. 1951 р.) обирався до парламенту Альберти не від міста Едмонтону, а від передмістя Vegreville-Viking. Вільям Гавриляк (нар. 1914 р.) – перший мер канадського міста (Едмонтон) українського походження. Громадсько-політичною діяльністю займався, будучи вже членом Едмонтонської міськради (1949–1951); у листопаді 1951 р. став мером м. Едмонтон. Двічі обирався мером Едмонтону (1951–1959 і 1964–1965) і двічі вимушений був подати у відставку ще до закінчення терміну – за «підозрілі справи», пов'язані із земельним фондом. Перебуваючи на цій посаді втретє – з 1974 по 1975 р., помер у своєму офісі від серцевого нападу.

Батько Романа Гнатишина прибув до Канади з Буковинського міста Вашківці. Сам Роман народився і здобув освіту в провінції Саскачеван, служив у Королівських канадських повітряних силах, навчався у Саскачеванському університеті З вересня 1974 по жовтень 1988 рр. був депутатом Палати громад від Прогресивно-консервативної партії. З 4 червня 1979 по 18 грудня 2002 рр. член Таємної ради Королеви для Канади. У 1979 р. призначений міністром енергетики, гірничорудної промисловості та ресурсів Канади, попрацював на цьому посту до 1980 р. З 1985 по 1986 рр. – голова Таємної ради і лідер уряду в Палаті громад. З 1986 по 1988 рр. працював міністром юстиції, був Генеральним прокурором Канади.

Відомими канадськими митцями українського походження є письменники Нестор Дмитрів та Улас Самчук, історик Орест Субтельний.

Еміграція українців до Канади була спричинена як економічними, так і політичними обставинами. Розпочата наприкінці ХІХ ст., вона, по суті, триває й досі. Канадські українці завдяки активній національній позиції швидко включаються в громадсько-політичне й культурне життя Канади, відстоюючи інтереси своєї нової країни, проте ніколи не забуваючи про свої історичні корені, завжди підкреслюючи своє українське походження і словом, і ділом.